

תכנית תואר שני במדיניות ותיאוריה של האמנויות M.A

ראש התוכנית: ד"ר ליאת פרידמן

רכזת מגמת האוצרות: גבי נירית נלסון

רכז לימודי מוזיאולוגיה: יגאל צלמונה

יועץ אקדמי: ד"ר דרור פימנטל

רכזת התכנית: גבי קרן כהן

טלפון: 02-5631584

דוא"ל: m.a.prg@bezalel.ac.il

בשנים האחרונות גדל הפער בין המציאות, כפי שהיא, והייצוגים של אותה מציאות. זה לא סתם פער בין מה שקורה ובין התפיסה שלנו, אלא זהו פער בין התפיסה וההבנה שלנו (של המציאות) ובין הדימויים הסובבים אותנו. בפער הזה נוכל לזהות את הפעולה התרבותית ולנתח את צורות התפקוד שלה. כדי להבין איך פועלת התרבות, איך דימויים משתנים ומהי החוויה שלנו במסגרת הנתק של המציאות מהייצוגים, יש צורך בניתוח השוואתי, דיון תיאורטי, במחקר ובהכשרה מקצועית בתחומי התרבות ובתחומים הנלווים לעולם האמנות והעיצוב. בחינה של מוסדות אמנות ותרבות, אוצרות, מוזיאולוגיה, ביקורת ופילוסופיה של האמנות, היסטוריה וסוציולוגיה של העיצוב ומדיניות התרבות הם רק חלק מהמרכיבים של עולם התרבות. חלקם מסייעים בתיווך בין היוצר או היוצרת לבין הקהל, אחרים בעלי חשיבות מכרעת בהתגבשותה של התרבות הישראלית, ואחרים מאפשרים לתת תחושה שאפשר לסגור את הפער בין ההבנה שלנו והמציאות.

התוכנית מציעה מסגרת ייחודית לאנשי ולנשות מקצוע בתחומי התרבות העכשווית. התוכנית פונה לכותבים/ות, מבקרים/ות, אוצרים/ות, אמנים/ות, מעצבים/ות, מנהלים/ות מוסדות תרבות, חוקרים/ות ואקדמאים/ות. מסלולי התוכנית – אוצרות וביקורת – ומעניקה דרך ייחודית לבחון מחדש את הפער בין עולם הדימויים והמציאות ולחקור את הדרכים השונות להתמודד עם הפער הקיים. זו תוכנית אינטרדיסציפלינרית המכשירה אנשי ונשות מקצוע וחוקרים וחוקרות תרבות. לתוכנית אופי מעשי – פרקטיקה אוצרותית, הקמת תערוכות, סיורים בגלריות, כתיבה ביקורתית ועוד – ואופי תיאורטי – לימודי פילוסופיה, סוציולוגיה, מדעי המדינה, מחשבה ביקורתית, ניתוח השוואתי ועוד. זו סביבה אקדמאית ומרחב יצירתי פעילים ועכשוויים עבור מחקר ופעולה בשדה האמנות העכשווית, הישראלית והבינלאומית.

מרכיבי התכנית

התכנית משלבת חקירה תיאורטית של שדה האמנות, העיצוב והתרבות בישראל והבנה מעמיקה במהות האמנות, בנוסף להתמצאות במתרחש בשדה האמנות והתרבות כיום, מעורבות בו ופעולה במסגרות השונות והאלטרנטיביות. התכנית מתאימה לבוגרים/ות תואר ראשון שהשלימו התמחות בתחומי היצירה השונים הנלמדים בבצלאל, במוסדות אחרים לאמנות ולעיצוב או במדעי הרוח והחברה, המחפשים מסגרת ייחודית, באמצעותה ימשיכו את לימודיהם וירכשו את הרקע האינטלקטואלי הנדרש להתמחות מקצועית. לתכנית, שתי מגמות ההתמחות: מגמת אוצרות ומגמת כתיבה ביקורתית. במסגרת זו ניתן לסטודנטים/ות בסיס עיוני נרחב בתחום התיאוריות הביקורתיות והמחקר העכשווי בשדה האמנות והתרבות הישראלית והעולמי.

מגמת האוצרות - מכשירה דור חדש של אוצרים/ות מקצועיים בעליות רקע תיאורטי ומעשי נרחב. מתוך הכרה בחשיבות תהליך ההכשרה האוצרותית, תוכנית הלימודים כוללת קורסים המשלבים בין התיאוריה לבין הפרקטיקה של תחום האוצרות ותכליתם להעמיק ולהעשיר את יכולות האוצר/ת, כמי שמופקד/ת על התיווך בין היוצרים/ות המוצגים והקהל.

מגמת הכתיבה הביקורתית - מכשירה דור חדש של מבקרי/ות תרבות מקצועיים בעליות רקע היסטורי ותיאורטי נרחב, כותבי/ות מסות ומראיינים/ות. תוכנית הלימודים במגמה כוללת קורסים המשלבים בין התיאוריה של האמנות ועיצוב לבין הפרקטיקה של הכתיבה, תוך תרגול סגנונות כתיבה, ניסוח והמחשבה הביקורת.

מגוון הקורסים המוצע בשתי מגמות ההתמחות של התכנית מאפשרים לגבש כיוון התמחות מעמיק הן במסלול המחקרי והן במסלול לא מחקרי. קבוצות לימוד קטנות וההנחיה האישית מעניקות יחס אישי וקולגיאליות של הסטודנטים/ות והמרצים/ות. זו סביבת יצירה ייחודית של אקדמאית בצלאל והיא מאפשרת לסטודנטים/ות מגע ישיר עם אנשי ונשות המקצוע של עולם האמנות והעיצוב כיום.

סגל המרצים והמרצות

ד"ר אריאל הנדל
ד"ר אריק גלסנר
ארנה קזין
פרופ' אשר סלה
ד"ר גלית ולנר
ד"ר דרור פימנטל
ד"ר דליה מרקוביץ
ד"ר טל בן צבי
יגאל צלמונה
ד"ר יצחק בנימיני
ד"ר ליאת פרידמן
נירית נלסון
ד"ר נעמי מאירי- דן
פרופ' ענת קציר
ד"ר רועי ברנד
ד"ר שמואל מאירי

תקופת הלימודים

הלימודים יתקיימו בימי רביעי וחמישי. בימי רביעי בבית הנסן ובימי חמישי בזום (למעט קורס אוצרות במבט ביקורתי) בסמסטר א ובסמסטר ב' בבצלאל הר הצופים ירושלים.

היקף הלימודים

הדרישות הלימודיות כוללות 48 נ"ז מתוכן 6 נ"ז לפרויקט גמר ותזה במסלול המחקרי.
ו-52 נ"ז מתוכן 6 נ"ז לפרויקט גמר במסלול הלא מחקרי.

דרישות התוכנית למעבר משנה לשנה וקבלת תואר מוסמך

מעבר משנה א' לשנה ב' מותנה בנוכחות הסטודנט/ית בכל הקורסים אשר הוגדרו במערכת לימודיו, בעמידה בכל החובות, ובקבלת ציון ממוצע של 75 לפחות בכל קורסי החובה (עבור המשך לימודים במסלול הלא מחקרי) או 85 לפחות בכל קורסי החובה (עבור המשך לימודים במסלול המחקרי).

לצורך קבלת תואר M.A, יהא על הסטודנט/ית:

- לצבור 48 נ"ז במסלול המחקרי או 52 נ"ז במסלול הלא מחקרי.
- לעמוד בדרישות פרויקט הגמר, כמפורט בהמשך.
- להגיש 2 עבודות בהיקף סמינריון ל-2 מתוך 3 הסמינרים הנלמדים בתכנית.
- השתתפות בסדנה לכתובת טקסט אוצרות
- לעמוד בכל הדרישות המנהליות הנדרשות מסטודנט/ית בבצלאל.

מדיניות איחור בהגשת מטלות הקורס

- לא ניתן להגיש באיחור מטלות המוגדרות כמבחן בית, סטודנט/ית שמסיבה כלשהי לא יעמוד במועד הגשת מבחן הבית במועד א' ראשי לגשת למועד ב'.
- עבודות/עבודות סמינר - במקרים חריגים, יש להעביר בקשה להגשה באיחור באמצעות טופס רשמי של התכנית, על הבקשה להגיע לרכזת התכנית לפני מועד ההגשה בפועל. אישור הבקשה מותנת באישור ועדת ההוראה של התכנית ומרצה הקורס.
- הגשה באיחור ללא סיבה חריגה ומוצדקת, מותנת באישור ועדת ההוראה ומרצה הקורס וזו תוביל להורדה בציון של 5-10 נקודות.
- אי הגשת עבודה בקורס תוביל לרישום מחדש בתשלום בשנת הלימודים העוקבת, במידה וקורס זה לא יתקיים בשנה העוקבת, יהיה על הסטודנט/ית להירשם לקורס אחר ולעמוד בדרישות הקורס כשאר הסטודנטים/ות.

פרויקט גמר

פרויקט הגמר מתייחס להיבט מעשי של הלימודים.
הפרויקט מקנה 6 נ"ז והוא חלק בלתי נפרד מחובות התכנית.
על כלל הסטודנטים/ות להתמחות במגמתם, השילוב יעשה בדרכים שונות במגמת האוצרות ובמגמת הכתיבה הביקורתית:

פרויקט גמר באוצרות

החל משנת הלימודים תשפ"א, תעמוד בפני הסטודנטים/ות במגמת אוצרות מספר אפשרויות לפרויקט הגמר במגמה בהתאם לפירוט הבא:

אפשרות ראשונה:

פרויקט גמר – "תערוכה דה פקטו"

פרויקט גמר במגמת האוצרות מופק ונאצר במסגרת הקורס "תערוכה דה פקטו" בהנחיית ד"ר טל בן צבי ועוזרת ההוראה אילנית קונופני. קורס זה מהווה המשך לקורס חובה משנה א' "מעשה באוצרות וכתיבה" אשר התמקד בהצעת קונספט לתערוכה. במסגרת הקורס "תערוכה דה פקטו" הופך הרעיון האוצרותי לכדי עשייה בפועל תוך דגש על מחקר, העמקת ההצעה האוצרותית, בחירת האמנים/ות ויצירות האמנות, הפקתה ויישומה של התערוכה במרחב תצוגה בגלריות ומוזיאונים.

אפשרות שנייה:

*התמחות במוסד אמנות- התמחות מעשית במוסד מוזיאוני/גלריה ציבורית גדולה בארץ או בחו"ל. משך ההתמחות 84 שעות מינימום כשבסופה /תתבקש הסטודנט/ית להציג אישור והערכת איכות תרמתו/ה מן המוסד בו התמחה/תה. העברת בקשות מתקיימת באמצעות נירית נלסון מרכזת מגמת האוצרות.

בתחילת ההתמחות מתבקש/ת הסטודנט/ית לעלות שאלה מחקרית אותה ת/ירצה לחקור במהלך ההתמחות. עם סיומה, /תציג את מסקנותיו/ה כטקסט פרשני- ביקורתי ברמה אקדמית בהיקף של 3-5 ע"מ. על מטלת הכתיבה להיות בקשר ישיר להתמחות המעשית.

*סטודנטים/ות המעוניינים/ות להשלים לימודים ללימודי תעודת אוצר נדרשים/ות בהתמחות של 84 שעות לפחות באחד המוזיאונים/הגלריות המוכרות ע"י איגוד המוזיאונים.

***שימו לב כי ניתן לבחור בכל אפשרות בנפרד או בשילוב של 2 אפשרויות בהתאם לפירוט הבא:

**אפשרות הראשונה + השנייה
או באפשרות השנייה + השלישית
אנו ממליצים/ות לנצל כל הזדמנות לפרקטיקה*****

אפשרות שלישית:

הגשת הצעה לתערוכה ואצירתה בפועל בבית הנסן

הגשת הצעה כתובה לתערוכה עד התאריך 15.11.20

פרזנטציה של ההצעה בפני וועדת התערוכות של התכנית

מתוך ההצעות יבחרו 2 הצעות בלבד

התכנית תעמיד תקציב של 8000 ₪ לתערוכה שאושרה + ציוד ממחסן בצלאל ושירותי הפקה.

מצ"ב לינק לקובץ שבו יש להיעזר בבניית ההצעה

פרויקט גמר במגמת כתיבה ביקורתית

פרויקט הגמר במגמת כתיבה ביקורתית יתקיים במסגרת המגזין המקוון של התכנית.

המגזין נועד להוות במה מעניינת וחיה לכתיבה על תרבות במובן הרחב ביותר של המילה.

הכתיבה במגזין תהיה בעלת אופי מסאי גמיש, נגיש לקוראת המשכילה ולא רק לקהל מומחים, אבל תקפיד על הצגת טיעונים מדויקת, מנומקת ובהירה, ועל מסירת מידע רחב ובדוק. המסות במגזין תעסוקנה בשלל נושאים, ביניהם:

- כתיבה על תחומי האמנויות השונים
- ביקורות של יצירות אמנות
- כתיבה מעמיקה על תרבות פופולרית
- כתיבה על נושאים שבקו התפר שבין חברה, כלכלה, פוליטיקה – ותרבות
- כתיבה על התרבות הישראלית, והיחסים בין החברה הישראלית לבין האמנות שנוצרת בתוכה
- כתיבה על הוגים וכן כתיבתה של הגות מקורית
- כתיבה על החיים האינטלקטואליים בכלל ועל חיי הסטודנטים/ות בפרט

המשתתפים בפרויקט הגמר ב"פוסט פוסט" יעבדו על כתיבת שני טקסטים במרוצת השנה שייועדו לאתר. האחד הוא טקסט של ביקורת על יצירה/ות אמנות והשני הוא מסה (אישית או לא-אישית) יסודית ומנוסחת היטב. הטקסטים ייכתבו בליווי עריכתי של ד"ר אריק גלסנר וארנה קזין.

התזה במסלול המחקרי

סטודנט/ית שהשלים/מה את הלימודים בשנה א' בציון ממוצע של 85 לפחות רשאית/ת להגיש עבודת תזה במסלול המחקרי. התכנית תסייע לסטודנט/ית במציאת מנחה לעבודת התזה, כמו כן התכנית תעמיד לרשות הסטודנט/ית סדנת תזה במהלכה יגבשו הצעת המחקר, על ההצעה לעבור את אישור המנחה האישי וזו תועבר לרכזת התכנית לאישור וועדת התזה.

עבודת התזה תיבחן על ידי לא פחות משלושה בוחנים/ות, כולם/ן בעליות תואר שלישי בדרגת מרצה בכיר/ה ומעלה. לפחות שניים מהם/ן חברי/ות סגל במוסדות אחרים להשכלה גבוהה הפעילים/ות במחקר, ולפחות

אחד/ת מהם חבר/ת סגל באוניברסיטה (כל זאת, בהתאם לנדרש בהחלטת המועצה בדבר לימודים לתואר שני עם תזה במכללות). היקף עבודת התזה יהיה עד 80 עמודים (22,000 סימני דפוס).
תלמיד/ה שנבחר/ה למסלול המחקרי ולא הגישה/ה עבודת תזה ת/יוכל להשלים קורסים חסרים לצורך קבלת M.A לא מחקרי עד שנתיים מיום סיום הלימודים בתוכנית.

שינויים בידיעון בצלאל

רשויות המחלקה והאקדמיה רשאיות לערוך שינויים ותיקונים בתכנים המופיעים בידיעון זה, להוסיף עליהם, לגרוע מהם או לבטלם בכל עת במהלך שנת הלימודים. הודעה על כל שינוי כאמור, תפורסם במודעות בלוחות המחלקה ו/או בדרך ראויה אחרת. השינויים מחייבים את כלל הסטודנטים/ות, גם אם נקבעו או נכנסו לתוקף לאחר שהחלו את לימודיהם.

מבנה התוכנית

מבנה תכנית הלימודים במסלול המחקרי

שנה א'

7 ש"ש	=	14 נ"ז	7 קורסי חובה מבואיים
3 ש"ש	=	6 נ"ז	3 קורסי בחירה
4 ש"ש	=	8 נ"ז	2 סמינרים

סה"כ 14 ש"ש = 28 נ"ז

* תכנית הלימודים בשנה א' הנה זהה עבור כלל הסטודנטים/ות בתכנית.

שנה ב'

4 ש"ש	=	8 נ"ז	4 קורסי חובה מתקדמים
1 ש"ש	=	2 נ"ז	1 קורס בחירה
2 ש"ש	=	4 נ"ז	1 סמינרים
1 ש"ש	=	6 נ"ז	פרויקט גמר
		ללא נ"ז	סדנת תזה

סה"כ 8 ש"ש = 20 נ"ז

סה"כ לימודי התכנית במסלול המחקרי: 22 ש"ש = 48 נ"ז.

עמידה בדרישות פרויקט גמר והתזה מהווה תנאי להשלמת החובות האקדמיים.

מבנה תכנית הלימודים במסלול הלא מחקר

שנה א'

7 ש"ש	=	14 נ"ז	7 קורסי חובה מבואיים
3 ש"ש	=	6 נ"ז	3 קורסי בחירה
4 ש"ש	=	8 נ"ז	2 סמינרים

סה"כ 14 ש"ש = 28 נ"ז

* תכנית הלימודים בשנה א' הנה זהה עבור כלל הסטודנטים/ות בתכנית

שנה ב'

4 קורסי חובה מתקדמים	4 ש"ש =	8 נ"ז
3 קורסי בחירה	3 ש"ש =	6 נ"ז
1 סמינרים	2 ש"ש =	4 נ"ז
פרויקט גמר	1 ש"ש =	6 נ"ז
<hr/>		
סה"כ	10 ש"ש =	24 נ"ז

סה"כ לימודי התכנית במסלול הלא מחקרי: 24 ש"ש = 52 נ"ז.
עמידה בדרישות פרויקט הגמר מהווה תנאי להשלמת החובות האקדמיים.

פירוט הקורסים

שנה א'

לימודי חובה

סמסטר א'

שם הקורס	שם המרצה	נקודות זכות
מילון מונחי הביקורת א'	ד"ר דרור פימנטל	2 נ"ז
מעשה באוצרות <u>או</u> מעשה בכתיבה – שנתי, אחת לשבועיים **	נרית נלסון / ד"ר ליאת פרידמן	2 נ"ז
סדנה בכתיבת ביקורת תרבות	ארנה קזין	2 נ"ז
לכתוב אחרת את תולדות האמנות בישראל	ד"ר טל בן צבי	2 נ"ז
סמינר: אמנות, עיצוב והבניית זהות לאומית	ד"ר דליה מרקוביץ	4 נ"ז

** יש לבחור קורס 1 מבין 2 הקורסים הבאים: "מעשה באוצרות" / "מעשה בכתיבה" בהתאם לכוונת ההתמחות במגמה בשנה ב'

סמסטר ב'

שם הקורס	שם המרצה	נקודות זכות
מילון מונחי הביקורת ב'	ד"ר דרור פימנטל	2 נ"ז
מעשה באוצרות <u>או</u> מעשה בכתיבה – שנתי, אחת לשבועיים **	נרית נלסון / ד"ר ליאת פרידמן	2 נ"ז
ביקורת ותיאוריה א'	ד"ר ליאת פרידמן	2 נ"ז
סוגיות במוזיאולוגיה	ד"ר שמואל מאירי	2 נ"ז
סמינר: שדה האמנות	ד"ר רועי ברנד	4 נ"ז

* סטודנטים/ות בפיצול שהחלו לימודים לפני שנת הלימודים תש"פ ולמדו את הסמינר "ביקורת ובקרה" / "האם האמנות היא שפה?" עם ליאת פרידמן, אינם מחויבים. ות בקורס החובה "ביקורת ובקרה", במקרה זה עליהם להירשם לקורס בחירה במקום קורס זה בהיקף של 2 נ"ז במידת הצורך בכדי להגיע למכסת הבחירה הבאה: 4 קורסי בחירה בשנה א + 1 קורס בחירה בשנה ב (במסלול מחקרי) / 3 קורסי בחירה (במסלול שאינו מחקרי).

לימודי בחירה

על כל סטודנט /ת בשנה א' לבחור 3 קורסי בחירה

סמסטר א'

שם הקורס	שם המרצה	נקודות זכות
פרקטיקות אוצרותיות	נירית נלסון	2 נ"ז
המפות הסמויות מעין : בין מיפוי, אמנות, זכרון וביקורת	פרופ' ענת קציר, ד"ר ליאת פרידמן	2 נ"ז
סוגיות בפילוסופיה של הטכנולוגיה	ד"ר גלית ולנר	2 נ"ז
קטלוגים	ד"ר טל בן צבי	2 נ"ז
הריסות : מלנכוליה, פנטזיה ופוליטיקה	ד"ר אריאל הנדל	2 נ"ז

סמסטר ב'

שם הקורס	שם המרצה	נקודות זכות
היסטוריה של התערובות	ד"ר רועי ברנד	2 נ"ז
ביקורת, פרשנות ומה שבניהן	פרופ' אשר סלה	2 נ"ז
האלביתי של פרויד - סדנת קריאה לקראת פרויקט אמנותי/אוצרותי	ד"ר יצחק בנימיני	2 נ"ז
סה"כ		28 נ"ז

שנה ב'

לימודי חובה

החל משנת הלימודים תשפ"א הסמינר וכלל קורסי החובה יהיו משותפים ל2 המגמות למעט פרויקט הגמר

שם הקורס	שם המרצה	נקודות זכות
תיאוריה וביקורת ב *	ד"ר ליאת פרידמן	2 נ"ז
איך לשוחח; איך להכיר אדם אחר: סדנה בכתובת ראיון **	ארנה קזין	2 נ"ז
אוצרות במבט ביקורתי - מרבית המפגשים יתקיימו בת"א **	נירית נלסון	2 נ"ז
סמינר- על תרבות ועל ביקורת תרבות	ד"ר אריק גלסנר	4 נ"ז
מתולדות האמנות לתרבות חזותית - שדות ומתודולוגיות	ד"ר נעמי מאירי- דן	2 נ"ז
לכותבי תזה – סדנא לכתובת הצעת תזה	פרופ' אשר סלה, ד"ר ליאת פרידמן	ללא נ"ז

*סטודנטים. ות שהחלו לימודיהם. לפני שנת הלימודים תש"פ שלמדו את הסמינר "ביקורת ובקרה"/"האם האמנות היא שפה?" עם ליאת פרידמן, אינם צריכים. וללמוד את הקורס "תיאוריה וביקורת ב"

**סטודנטים. ות שהחלו לימודיהם. לפני שנת הלימודים תש"פ צריכים לבחור א בקורס "אוצרות במבט ביקורתי או בקורס איך לשוחח; איך להכיר אדם אחר: סדנה בכתובת ראיון בהתאם למגמה בה מתמחים.

פרויקט גמר

שם הקורס	שם המרצה	נקודות זכות
למגמת אוצרות- פרויקט גמר באוצרות	ד"ר טל בן צבי / הנחיה אישית	6 נ"ז
למגמת הביקורת- פרויקט גמר בכתובה ביקורתית	ד"ר אריק גלסנר, ארנה קזין	6 נ"ז

לימודי בחירה - פתוחים לשתי המגמות

על סטודנט/ת במסלול מחקרי לבחור קורס בחירה 1

על סטודנט/ת במסלול שאינו מחקרי לבחור 3 קורסי בחירה

שם הקורס	שם המרצה	נקודות זכות
פרקטיקות אוצרותיות	נרית נלסון	2 נ"ז
המפות הסמויות מעין: בין מיפוי, אמנות, זכרון וביקורת	פרופ' ענת קציר, ד"ר ליאת פרידמן	2 נ"ז
סוגיות בפילוסופיה של הטכנולוגיה	ד"ר גלית ולנר	2 נ"ז
קטלוגים	ד"ר טל בן צבי	2 נ"ז
הריסות: מלנכוליה, פנטזיה ופוליטיקה	ד"ר אריאל הנדל	2 נ"ז
היסטוריה של התערובות	ד"ר רועי ברנד	2 נ"ז
ביקורת, פרשנות ומה שבניהן	פרופ' אשר סלה	2 נ"ז
האלביתי של פרויד - סדנת קריאה לקראת פרויקט אמנותי/אוצרותי	ד"ר יצחק בנימיני	2 נ"ז

24 נ"ז

סה"כ למסלול בלי תזה

20 נ"ז

סה"כ למסלול עם תזה

רשימת הקורסים

שנה א'

לימודי חובה

מילון מונחי הביקורת: תיאורטי והיסטורי א' + ב' *
ד"ר דרור פימנטל
קורס חובה
2 ש"ש, 4 נ"ז

הקורס יעקוב אחרי התהוות המחשבה האסתטית – על מושגי היסוד שלה – למן התקופה הקלאסית ועד המאה ה-20. הסמסטר הראשון יפתח בדיון במחשבת האמנות של אפלטון ואריסטו. בהמשך נעקוב אחרי התפתחות המחשבה האסתטית מהרנסנס ועד המאה ה-18, תוך דיון בקלסיציזם, באסתטיקה אמפריציסטית, בקאנט וברומנטיקה. הסמסטר השני יוקדש לדיון במחשבה האסתטית למן סוף המאה ה-19 ועד המאה ה-20. במסגרת זו נדון במחשבתם האסתטית של ניטשה, בנימין, היידגר, פנומנולוגיה, פורמליזם, סטרוקטורליזם ופוסט-סטרוקטורליזם.

*תרגול קריאה- אחת לשבועיים תתקיים קבוצת תרגול קריאה לטקסטים הנלמדים בקורס

מעשה באוצרות

נירית נלסון

קורס חובה, שנתי, אחת לשבועיים
2 ש"ס, 2 נ"ז

בשיעור זה נעסוק באוצרות במובן הרחב של המושג, מעבר לדיספלינות של תולדות האמנות ומוזיאולוגיה. אסטרטגיות של האוצרות מפנות את תשומת הלב להבטים האסתטיים, החברתיים, הפוליטיים והפילוסופיים שעולים בכל מקום וזמן שבו מתרחשת חוויה של אמנות. מדובר בקורס פרקטי בו מקיימים את השלב הראשון בתהליך אוצרות של תערוכה: חשיבה על רעיון והפיכתו לקונספט שניתן ליישם אותו הלכה למעשה.

הקורס יעודד חשיבה ועשייה אינדיווידואלית ושיתופית והמפגשים יתבססו בעיקר על דיון קבוצתי ועבודה של הסטודנטים/ות ממפגש למפגש. נתמקד בפיתוח פרויקט קבוצתי הכולל מחקר, הצעה אוצרותית ויישומה במרחב תצוגה במסגרת קורס המשך - תערוכה דה פקטו - בשנת הלימודים תשע"ט, 2019-2020. בין השאר נעסוק בדיאלוג בין אוצר ואמן, תרבות וויזואלית, התצוגה כמדיום, הקטלוג כאתר ואוצרות כשיח פתוח.

* יש לשים לב כי השתתפות בפרויקט "תערוכה דה פקטו" בשנה ב' בשנת הלימודים תשפ"ב 2021-2022, מותנית בהשתתפות בקורס "מעשה באוצרות"

*יש לבחור קורס 1 מבין 2 הקורסים הבאים: "מעשה באוצרות" / "מעשה בכתיבה" בהתאם לכוונת ההתמחות במגמה בשנה ב'.

מעשה בכתיבה

ד"ר ליאת פרידמן

קורס חובה, שנתי, אחת לשבועיים
2 ש"ס, 2 נ"ז

קורס זה מבקש להיות מבוא לפרויקט הגמר במסלול כתיבה. הוא מבקש לא רק לתת כלים למחקר המאפשר כתיבה מבוססת, מעמיקה הבוחנת את שנכתב על נושא/מושג מסוים, כך שבסופו של התהליך הכתוב יהיה מקורי ומעורר עניין. עיקר הקורס יתמקד במחקר המקדים את הכתיבה. נתמקד במהי שאלה אקדמית, מחקרית או ביקורתית; נתמקד בצורות שונות לחיפוש מקורות, קריאות ופרשנות של הכתוב. נבחן צורות שונות של ניתוח טקסטואלי. נבחן מקורות ראשוניים ומשניים. ונדון בכתיבה המסכמת טענות ומציעה טענה כללית על הכתוב. כלומר, נעבוד באופן ביקורתי, כדי שנוכל להתחיל לכתוב.

הקורס נועד לכל מי שמבקש/ת לקחת בשנה ב את מסלול הכתיבה, לנסח תחום של עניין שניתן לפתח אותו במסלול הכתיבה. המטרה, לתת כלים מחקריים, ביקורתיים ושיטתיים שניתן באמצעותם להתחיל לחשוב ולהביע במילים

ברורות ומפורשות רעיון, שאלה, ביקורת, טענה, או הרהורים והגיגים בכתבה אקדמית מחקרית או סוקרת,,
עיתונאית, מסאית, בלוגית או כתיבה "פשוטה" (שהיא הקשה ביותר). בקיצור, מטרת הקורס לפתח יחד כלים
לכתיבה.

סדנה בכתיבת ביקורת תרבות

ארנה קזין

קורס חובה

2 ש"ס, 2 נ"ז

מטרת הסדנה היא להעמיק את היכרות הסטודנטים/ות עם שדה ביקורת התרבות, על הסוגות הספרותיות השונות
המובילות אותו, בשני תחומים עיקריים:
1. ביקורת אקטואלית על יצירות התרבות ומוצריה – רשימות ביקורת על תערוכות, מופעים, ספרים – המופיעה
באופן מסורתי בעיתונים ובכתבי עת ובאחרונה גם בבלוגים ומגזינים מקוונים.
2. ביקורת התרבות במובן הרחב, הסוציולוגי – מסות של ביקורת על אודות הנורמות, הערכים והסמלים המשותפים
לחברה (כולל יצירות התרבות ומוצריה) – כפי שזו מופיעה באופן מסורתי בכתבי עת ובספרים.
בסדנה נכיר כמה יצירות של ביקורת תרבות, שיסמלו נקודות ציון בהתפתחות הביקורת בתחום התרבות,
מ"הדרשה על ההר" של ישו, דרך "וואלדן" של הנרי דיוויד תורו, "חדר משלך" של וירג'יניה וולף ו"תולדות
המיניות" מאת מישל פוקו, ועד ליצירות עכשוויות של ביקורת תרבות ובהן "כלכלה בגרוש" של ברברה ארנרייך,
"אומת המזון המהיר" מאת אריק שלוסר, "נו לוגו", מאת נעמי קליין, ו"להתבונן בסבלם של אחרים" מאת סוזן
סונטג.
בסדנה תעכב על סוגת הביקורת האקטואלית של יצירות התרבות ומוצריה, נשוחח על שקיעתה בשנים האחרונות של
הסוגה הזאת, ונתוודע ליצירות של ביקורת ספרות במיטבה – יצירות שמקיימות שיחה עם היצירה ועם הקוראים –
מהעת האחרונה.
ואולם עיקרה של הסדנה הוא עצם ההתנסות בכתיבת ביקורת. בסדנה יוזמנו הסטודנטים /ות לעמוד בסטנדרטים
של כתיבה במיטבה: דיוק, כנות, חקירה; הם יונחו לרכוש כלים של ביקורת תרבות – התבוננות במניעים ובכוחות
הפועלים בחברה; הם יודרכו לשאול שאלות על המובן מאליו.
ז'אנר הביקורת הוא סוגה ספרותית העומדת בזכות עצמה, בעלת סט של ערכים וסטנדרטים, והסטודנטים/ות ילמדו
להכירה תוך כדי כתיבה. במהלך הסדנה יתבקשו הסטודנטים/ות לבחור יצירה אחת אקטואלית – יצירה ספרותית,
יצירת אמנות, מופע או מחזה – ולכתוב עליה רשימת ביקורת מהסוג העיתונאי. וכן, יתבקשו הסטודנטים/ות לבחור
תופעה חברתית שמעניינת אותם בישראל כיום, ולכתוב על אודותיה חיבור של ביקורת תרבות במובן הרחב – בהיקף
ובאיכות שמתאימים לפרסום בכתב עת.

לכתוב אחרת את תולדות האמנות בישראל

ד"ר טל בן צבי

קורס חובה

2 ש"ס, 2 נ"ז

השיעור יציג את תולדות האמנות בישראל, כלומר את היצירה האמנותית שנוצרה בשדה האמנות בישראל באופן
כרונולוגי מראשית המת בצלאל ועד היום בהקשר היסטורי, סוציולוגי ופוליטי. בהתחשב במרכזיות של מושג
ה"מקום" בתרבות הישראלית, ומשום שהוויה זו נתפסת כטבעית והכרחית, הקורס יבחן כמה מהנחות היסוד
המרכזיות של שדה האמנות בישראל בייצוג המקום, נוף מולדת, זהות מקומית וילידית ושייכותה הן לזהות הישראלית
והן לתרבות הישראלית. בהמשך נעמוד על המתח כפי שבא יד ביטוי באמנות בישראל בין זהות מקומית להגירה, גלות
ופליטות ומחשבה דיאספורית יהודית. הקורס יעסוק בגורמים ההיסטוריים והאידיאולוגיים שהשפיעו ועיצבו את
תודעת הגלות בתרבות הישראלית וממנה את גלי ההגירה לישראל ואת ייצוגם באמנות עכשווית בישראל. מהלכים
אלה ייבחנו באמצעות עבודתם של יוצרים מרכזיים הפועלים בשדה האמנות בישראל בנוסף להשפעות מרכזיות ויחסי
גומלין של דימויים וויזואליים בין אמנות, קולנוע עלילתי וקולנוע דוקומנטארי. במסגרת הקורס נעמוד על המתח שבין
מושגי העלייה/הגירה לבין מושגי גלות/דיאספורה בתרבות הישראלית ונצפה בסרטים ובקטעי סרטים דוקומנטריים
ועלילתיים, בעבודות וידאו ארט וצילום מתקופות שונות ומז'אנרים שונים ונעמוד על האופן שבו הם מייצגים מתח
זה. את המסע הביוגרפי של האמנים העכשוויים המייצגים נושאים אלה ילווה גם מסע סוציולוגי, שבמהלכו נציג את
תולדות האמנות בישראל במונחים של זירת התמודדות בין המרחב הקולקטיבי-הלאומי הציוני המערבי לבין המרחב
הרב התרבותי הכולל זהויות של עולים, מהגרים ופליטים. מתוך כל אלה נבחן האם ניתן לכתוב אחרת את תולדות
האמנות בישראל וכיצד כתיבה כזאת היא כלי ביקורתי המאפשר שינוי והבנה של המתחים הרב תרבותיים בישראל.

סמינר: אמנות, עיצוב והבניית זהות לאומית
ד"ר דליה מרקוביץ

סמינר חובה
4 ש"ס, 4 נ"ז

הסמינר מוקדש לבחינת הזיקה שבין אמנות, עיצוב וזהות, תוך שימת דגש על דפוסי ההזדהות הלאומיים שנקמו בין התרבות החזותית המקומית ובין נמעניה. בתוך כך נעמוד על תפיסות שונות שהנחו את הגדרת המושג זהות (לאומית): מודלים פרימורדיאליים-מהותניים; מודלים שהעלו על נס את כושר הדימיון וההמצאה האנושיים; והבניות "חד-פעמיות", זמניות ודינאמיות המתגבשות (ומתפרקות) סביב מכנה משותף נזיל. תפיסות אלה ישמשו כרקע לבחינת המופעים שלבשו שדה האמנות והעיצוב הישראליים מאז תקופת הישוב ועד ימינו, ומאפייניהם האסתטיים, החברתיים והפוליטיים. בין היתר, נדון באופנים בהם ביקשה התרבות החזותית המקומית ליצור זהות לאומית מגובשת ולכידה, ובמעבר מעיסוק בקולקטיב ה"גדול", במטא-נרטיבים, בהגדרות ובגבולות, לעיסוק בפן ה"לא יציב" של השייכות וההזדהות הלאומיים.

ביקורת ותיאוריה א
ד"ר ליאת פרידמן

קורס חובה
2 ש"ס, 2 נ"ז

הפער בין המציאות, כפי שהיא, והייצוגים של אותה מציאות גדל עם השנים. זה לא עוד רק פער בין טבע ותרבות, מחשבה וחושים או גוף ונפש. הפער הוא בין המציאות, תפיסת וחווית המציאות והייצוגים החזותיים והווירטואליים של המציאות. פער הולך וגדל זה מייצר תחושה של נתק מוחלט מהמציאות ומעמיד אתנו, החיים בתקופה זו, בתחושה של פסיכוזא קיומיות: מצב סכיזואידי, במונחים של דלו וגוארטי (Deleuze and Guattari). קורס ביקורת זה מבקש לעקוב אחר המחשבה על הפער בין המציאות וייצוגיה, ולבחון את האופן שהוגים והוגות שונים ניסו להתגבר על הפער ותפיסת הפער. נתעכב בסיפור המערה של אפלטון, בשוטטות של וולטר בנימין. נעקוב אחרי דרישתו של מרקס לסגור את הפער ולהתגבר על הניכור, או בניסיונם של דרידה ולאקן לבחון את היסודות של הפער בין המסמנים והמסומנים. נשהה עם המחשבה הייחודית של היידגר הרואה בשפה גורם המנתק אתנו מהחוויה, או ניטשה המנסה להתגבר על הנתק באמצעות התנגדות. נבחן את הביקורות החברתיות, הפמיניסטיות, הלהט"ביות, הפוסטקולוניאליסטיות המבקשות לשנות פערים חברתיים, ונחקר את המצב בעולם הווירטואלי המייצר פערים נוספים לאלו הקיימים. במילים אחרות, נחקר את יכולתו של מעשה הביקורת לחשוף את מה שעד לחשיפתו נותר בלתי ניתן לחשיבה. וננסה לבחון את הביקורת הפוסט-פוסט-מודרנית ואת צורת הביקורת ואת פעולתה. נשאל, מהו האפקט של פער זה על המבנה הנפשי שלנו, של נשים וגברים והאם מבנה אישיות סכיזואידי הוא רצוי.

סוגיות במוזיאולוגיה

ד"ר שמואל מאירי

קורס חובה

2 ש"ס, 2 נ"ז

מוזיאולוגיה היא תחום דעת חדש באופן יחסי העוסק בחקר המוזיאון על היבטיו השונים. מה הוא מוזיאון? מה היא מוזיאולוגיה? מה המשותף למוזיאונים השונים ובמה מתייחד מוזיאון האמנות מן המוזיאונים למדע, לטבע, להיסטוריה, לאתנוגרפיה וכו'? הקורס מתמקד בפרספקטיבות השונות של חקר המוזיאונים והפרקטיקה המוזיאולית, תוך הצגת מקרי בוחן של נושאים המעסיקים הן את הממסד המוזיאוני והן את המחקר האקדמי. דגש יושם בארבעה היבטים מרכזיים: האוסף, החלל, התצוגה והמבקרים, על יחסי הגומלין ביניהם ועל השתנותם ברוח הזמן. הסוגיות שידונו יוצגו הן בחיתוך היסטורי והן בחיתוך תכני וגיאוגרפי. תדון ההגדרה המשתנה של המושג מוזיאון, אוספים, מיון, טקסונומיה וייצוג. מושגי היסוד אותנטיים, מקור (provenance) ו"קאנון" ידונו בפירוט רב כמו גם מקומה של התערוכה – בין קבוע לארעי, בין דידיקטיקה לפופוליסם, והתפתחות אדריכלות המוזיאונים ממקדש ל"קליפה ריקה". דגש מיוחד יושם על המוזיאולוגיה החדשה, תהליכי הדמוקרטיזציה של המוזיאונים וחווית המבקר.

סמינר : שדה האמנות

ד"ר רועי ברנד

סמינר חובה

4 ש"ס, 4 נ"ז

הסמינר נועד לספק מסגרת תרבותית רחבה לדיונים בשאלות אסתטיות, אתיות ופוליטיות שמגדירות ומאתגרות את העוסקים בשדה האמנות. בתחילת הסמסטר נסקור שאלות מרכזיות כמו מהי אמנות, כיצד היא התפתחה וכיצד היא קשורה לצורות חיים, לאופני התבוננות, לתרבות ולסגנון. בהמשך נרחיב על אמנות עכשווית, אמנות ישראלית ועל הקשר שבין אמנות לחברה ולמרחב הציבורי והעיר. נחקור שאלות אלו ואחרות מזווית תרבותית רחבה באמצעות קריאה בטקסטים פילוסופיים וסיפוריים ובעזרת יצירות אמנות וסרטים. במסגרת הסמינר נבקר ונארח נציגים חשובים של שדה האמנות המקומי והבינלאומי—מבקרים, אוצרים, אמנים ומנהלי מוסדות אמנות.

שנה א'

לימודי בחירה

על כל סטודנט/ות לבחור 3 קורסי בחירה במהלך שנת הלימודים

סמסטר א'

פרקטיקות אוצרניות

נרית נלסון

קורס בחירה

2 ש"ס, 2 נ"ז

הקורס יבחן סוגיות עכשוויות באוצרות, ויציע לסטודנטים הן תשתית טקסטואלית והן תשתית פרקטית. במהלך הקורס ננתח את התיאוריות השונות על מקרי מבחן של תערוכות שונות מהארץ ומהעולם. חלק ראשון: מבוא הסטורי- חיבור כלכלי וטכנולוגי שמסביר את ההלימה בין פיתוחים טכנולוגיים, שגשוג כלכלי ועמדות פוליטיות בעולם ביחס לפיתוחו של מעשה האוצרות. תערוכות אינטימיות לעומת תערוכות ענק כמו ביאנלות ודוקומנטות, יצירה במרחב הציבורי ועד לביטויי התנגדות בחללי תצוגה ציבוריים. חלק שני: פיתוחם של כלים תיאורטיים (ולא תיאוריים) לדיון על אמנות. נדון ונסביר כמה גישות של אוצרים/ות כיום. נעייין בטקסטים ובגישות שנוסחו בביאנלות ובדוקומנטות ספציפיות, עיסוק בשאלות של היררכיה בחלל, מי הוא הצופה ואיך מתייחסים אליו, מהי התייחסות לצופה מול משתתף, סוגסטיביות דרך הבנייה מרחבית וכן שאלות של ביקורת חברתית דרך גבולות השיח וגבולות החלל.

המפות הסמויות מעין: בין מיפוי, אמנות, זכרון וביקורת

פרופ' ענת קציר, ד"ר ליאת פרידמן

2 ש"ס, 2 נ"ז

שוטטות במרחבים מוכרים, זיכרונות עם ניחוחות מובחנים, ייצוגים של מציאות ומפות קוגניטיביות... אלו רק חלק מהמרכיבים של החוויה האנושית. קורס זה מבקש לשלב יחד ייצוגים ויזואליים של המרחב האנושי עם ניתוח החוויה של הימצאות במרחב. על פי התפיסה הרווחת, מפה היא כלי ומולך שקוף של אינפורמציה נייטרלית ו"אובייקטיבית". המחקר האקדמי בעשורים האחרונים בוחן את המפה ככלי החושף את הבחירות, ההעדפות, ההשמטות, התוספות וההשפעות הקונטקסטואליות – אלו מעצבות את צורתנו ותכניו של המוצר הסופי. המפה מייצגת לא רק את המרחב בו אנו חיים/יות אלא גם ובעיקר את נקודת המבט, הערכים ותפיסת העולם של יוצריה ויוצרותיה. לעומת זאת, מפות מנטליות נוצרות על בסיס הדימוי המנטלי שיש לאינדיבידואל/ית. במפה מנטלית ואינדיבידואלית, הדימוי הגיאוגרפי מעוות ומייצג את המרכיבים המשמעותיים לאדם או לאשה ספציפיים: חוויות, זיכרונות, תשוקות ותיקונים. מיפוי מנטלי היא מתודולוגיה חשובה במחקר הפסיכו-גיאוגרפי. זהו המשך ישיר לתיאוריה ולפרקטיקה של הסיטואציוניסטים/Situationists, הרואה במיפוי מתודולוגיה ביקורתית שיכולה לשנות תפיסות, לעורר ביקורת, לאפשר רפלקציה ואף לעצב קביעות מדיניות. מהו, אם כן, זיכרון של מרחב? כיצד ניתן לחקור את הזיכרון המרחבי ולהבין את האמצעים שהמערכת הקוגניטיבית מפעילה כדי לשמר את החלל סביבנו. מהם המדדים שמערכת העצבים משמרת? מהו זיכרון? ומהם תהליכי ההזכרות? מהו דמיון? מה ניתן לייצג ומה חומק מייצוג? נעסוק בפילוסופיה של זיכרון ומיפוי, במחקר קוגניטיבי של זיכרון והתמצאות במרחב, במפות ובסוגי האינפורמציה שהן מספקות, בארכיונים ובמודלים דיגיטליים. הקורס ישלב בין תיאוריה לבין תרגילים מעשיים שיציעו ייצוג אלטרנטיבי של המרחב ומיפוי סובייקטיבי המבוסס על זיכרונות.

סוגיות בפילוסופיה של טכנולוגיה

ד"ר גלית ולנר

קורס בחירה

היקף: 2 ש"ש

2 ש"ס, 2 נ"ז

טכנולוגיות עוטפות אותנו לכל אשר נפנה. הן לא רק מסייעות לנו בפעולות שונות, אלא גם מכתבות כיצד אנו נעים בעולם, מתקשרים זה עם זה, מחליטים, חושבים, בקיצור – טכנולוגיות מעצבות עבורנו תפישת עולם. מהי תפישת עולם זו היא שאלת המפתח של פילוסופיה של טכנולוגיה.

בקורס נבחן סוגיות בפילוסופיה של טכנולוגיה, בדגש על טכנולוגיות דיגיטליות, באמצעות טכנולוגיות עכשוויות, כגון רובוטים, מכונות אוטונומיות, אינטרנט-של-דברים, טלפונים ניידים, סנסורים, ועוד. המפגשים הראשוניים יוקדשו לאבולוציה הטכנולוגית מכלים למכונות, וממכונות לטכנולוגיות מרושתות. לאחר מכן נדון ביחסים השונים בין בני אדם לטכנולוגיות באשר הן, תוך שימת דגש על סוג היחסים החדש והאינטנסיבי שנוצר עם כניסת טכנולוגיות דיגיטליות לחיי היומיום. כל אלו יהוו מצע להבנת אתיקה של טכנולוגיה, תפישת מציאות, וסוגיות של רצון ומחשבה מקורית בסביבה של טכנולוגיות חכמות.

קטלוגים

ד"ר טל בן צבי

קורס בחירה

2 ש"ס, 2 נ"ז

עיצוב ספרי אמנות וקטלוגים נחשב לאחד התחומים הנחשבים של עולם העיצוב, והוצאת קטלוג מודפס עדין נתפסת כתו איכות בקרב אמנים, מעצבים, אוצרים ומנהלי מוסדות תרבות. אולם, דווקא בעידן הדיגיטלי שמאפשר הפצה רבה יותר של ידע, יש מקום לשאול מהו תפקידו של הקטלוג המודפס והאם הוא אכן משיג אותו?

נעסוק באופן בו עוצב התפקיד ההיסטורי של הקטלוג בתיקוף והענקת ערך לאובייקט האמנותי. איך התפתחו הטקסטים המלווים את האובייקט האמנותי מהקטלוגים של אוספי האמנות הגדולים במאות הקודמות עד לקטלוגים של רטרופקטיבות ותערוכות נושא רחבות הקף כיום בתחומי האמנות העיצוב והאדריכלות.

נבדוק מהן הנחות היסוד שעיצבו את הפורמט הקטלוגי המוכר בשדה האמנות לעומת שדות תרבותיים אחרים. באיזה אופן ניתן כיום בעידן הדיגיטלי לתקף, להעניק ערך, להעניק הון סימבולי וממשי לאובייקט אמנותי, לפרש, לתווך בטקסטים את המרחב המוזיאלי במאה ה-21 וכל זאת בפורמט קטלוגי.

נבחן את האופן בו הקטלוג שהוא רק "תיעוד" של מה שהתרחש בחלל התערוכה וזה שנשאר לאחר סגירת התערוכה משקף את חללי התצוגה בתערוכות האמנות העיצוב והאדריכלות. בהמשך לכך נבחן האם הקטלוג המודפס עדין רלוונטי ליצירה האמנותית שחלקה הגדול בווידיאו ארט, מיצב, מיצג ועבודות סאונד. ואיזה פורמטים אלטרנטיביים התפתחו לתייעוד התערוכות והענקת החוויה המוזיאלית.

בנוסף, במהלך הקורס נקרא מאמרים מתוך קטלוגים, נבחן פורמטים שונים של קטלוגים ושל כתיבה, ונבחן תיאוריות מרכזיות העוסקות בעיצוב קטלוגים ובכתיבה "פופולרית" על אמנות ועיצוב. כמו כן, נכיר דמויות מפתח שקשורות לתחום בעולם הקטלוגים המקומי - כותבים, עורכים ומעצבים.

הריסות: מלנכוליה, פנטזיה ופוליטיקה

ד"ר אריאל הנדל

קורס בחירה

2 ש"ס, 2 נ"ז

הריסות - כשם עצם וכשם פעולה - הן חלק בלתי נפרד מהנוף המקומי והגלובלי. כשרידיים ארכאולוגיים, כעקבות למלחמה ונישול או כצלקות עירוניות של התפוררות והזנחה, הריסות נעות בין קונקרטיביות של תהליכים טבעיים ומעשי ידי אדם ובין סמלים רבי עוצמה למלנכוליה מחד גיסא ולפנטזיה מאידך גיסא. הקורס יעסוק בהריסות מקומיות וגלובליות. נחקור עם ולטר בנימין את ההריסות כייצוג למערב ועם אדוארד סעיד את ההריסות כייצוג למזרח. נבחן כיצד הריסות מיוצגות באמנות ובספרות, איך מצלמים הריסות וכיצד כותבים עליהן. נשאל מה בין הריסות של מונומנטים להריסות של יומיום, אילו הריסות אנו רואים ולאילו אנו עיוורים. נעמוד על הקשר בין הכלכלה הקפיטליסטית לפרקטיקות של הריסה ובינוי וננתח את העיר כפלימפססט של שכבות הנכתבות זו על גבי זו. לבסוף נבחן את אפשרותה של תקווה בין החורבות: כיצד הן מאפשרות לנו לחשוב מחדש את עצמנו ואת הזמן שבו אנו חיים וכיצד הן מייצרות פעולה אזרחית של זיכרון ושל שינוי.

סמסטר ב'

ההיסטוריה של התערוכות

ד"ר רועי ברנד

2 ש"ס, 2 נ"ז

התערוכה היא כיום המדיום המרכזי של עולם האמנות. אמנים ואוצרים עכשוויים מייצרים תערוכות מעבר לאוסף של עבודות עצמאיות; והקהל חווה אמנות במקום, בזמן, ובקונטקסט מושגי מסוים שמייצר מכלול התנסותי אחד. התערוכה היא מעשה אמנות קולקטיבי שכולל אמנים, אוצרים, מעצבים, כותבים, עורכים, מפיקים, אספנים, כלי תקשורת, מוזיאונים, שוק וקהל רחב. בשיעור זה נתרכז בתערוכות ששינו את חוקי המשחק—כאלה שהפורמט של התערוכה התגלה והשתנה בעקבותן ונסקור את התערוכות החשובות ביותר מהסלונים, דרך הירידים הבינלאומיים ועד לביאנלות.

ביקורת, פרשנות ומה שבניהן

ד"ר אשר סלה

2 ש"ס, 2 נ"ז

נקיטת עמדה לגבי יצירת אמנות משמעותה – שיפוט אסתטי, מוסרי ופוליטי, אך בראש ובראשונה פעולה ההרמנויטית. ההרמנויטיקה היא תורת הפרשנות על פי שמו של האל הרמס שבמיתולוגיה היוונית המופקד על העברת מסרים אלוהיים. בעוד שבעת העתיקה ובימי הביניים ההרמנויטיקה הייתה האומנות של פרשנות הטקסטים הקדושים והמשפטיים, בעקבות תרומתם של הוגים במאה ה-19 וה-20 כגון דילטיי, הידגר וגדמר נהוג לראות בכל תפיסתנו את העולם פעולה הרמנויטית. בקורת, תרגום ופרשנות הן כולן פעולות הרמנויטיות. במסגרת התאוריות ההרמנויטיות החדשות ביותר ננסה להגדיר את מושג הפרשנות בתחום האומנות החזותית ואת הפרקסיס של הביקורת. הביקורת, בשונה מפרשנות טקסטואלית מסורתית, הינה גם פעולה פרפורמטיבית, כלומר עשייה שמאפשרת לאמנות לממש את הפוטנציאל שלה ליצירת שינוי חברתי וליצירת מהפך לשוני. פעולה פרפורמטיבית זו עלינו לנתח במסגרת היסטורית של צריכת אמנות, של שיווק, של טעמים ושל אופנות. במהלך הקורס נבחן טיפולוגיות ואסכולות שונות של ביקורת אמנות בחמישים השנים האחרונות

האלביתי של פרויד - סדנת קריאה לקראת פרויקט אמנותי/אוצרותי

ד"ר יצחק בנימיני

2 ש"ס, 2 נ"ז

בקורס נתעכב על קריאה צמודה במסתו של זיגמונד פרויד "האלביתי" (המעיק, המבהיל, המבעית). בעקבות הקריאה נברר עד כמה המושג מצליח להסביר תופעות באמנות, בתרבות ובקולנוע של המאות ה-20 וה-21. נעמיק את הקריאה שלנו באמצעות עיון בכתבי ז'אק לאקאן. סדנת הקריאה הזו מטרתה העיקרית להעניק לתלמידות ולתלמידים אפשרות לפתח את חשיבתם ועשייתם הביקורתית ביחס לאמנות ולאוצרות מתוך מרחב המחשבה הפרוידיאני הסבוך של האלביתי. התקווה היא שכלי העבודה התיאורטי שמיובא מפרויד ולאקאן יאפשר גם לתלמידות ולתלמידים לנסח לעצמם את הפרויקט האמנותי או האוצרותי שבו הם עוסקים ואת מתחי הגבול האלביתי בתוך הפרויקטים שלהם.

שנה ב'

לימודי חובה

תיאוריה וביקורת ב'

ד"ר ליאת פרידמן

קורס חובה

2 ש"ס, 2 נ"ז

ביקורת, עבור עמנואל קאנט, היא כוח השיפוט שיש למחשבה על עצמה – כלומר היכולת לשפוט את החשיבה עצמה; עבור אמנים/ות וכותבי/ות ביקורת, ביקורת פרושה הערכה של עבודת היצירה ומתן הקשר ומשמעות לפעולת האמנות; במובן הפשוט של המונח, ביקורת היא מציאת דופי בעשייה או באובייקט כלשהו; עבור וולטר בנימין, ביקורת פרושה הבנה מחודשת של ההיסטוריה; ועבור אקטיביסטים/ות חברתית, ביקורת פרושה חשיפה של מצב קיים וקריאה לפעולה על מנת לשנות סדר חברתי מסוים. כדי לעשות ביקורת, או להעביר ביקורת, צריך לדעת לשאול שאלות, לחקור, להגיע להבנה ולפעול בכמה מישורים: תיאורטיים, חברתיים, תרבותיים, היסטוריים כמו גם לקחת חלק בניחות מצבים על פי קריטריונים ברורים ומובחנים. אלו מאפשרים להבחין בין חשיבה ביקורתית וניתוח ביקורתי, לבין עשייה ביקורתית שמטרתה שינוי חברתי או ערכי. בקורס זה נתמקד בסוגי הביקורת ובהיסטוריה המורכבת של פעולות ביקורתיות. נשאל, מהי מטרת הביקורת? ותחת אלו תנאים או מעשה הביקורת ניתן להשיג את המטרה? בקורס, אם כן, נסקור גישות ביקורתיות שונות. ננתח פעולות ביקורת מודרנית ופוסט-מודרנית. נתמקד השנה במחשבה פמיניסטית והשינויים שביקורת זו אפשרה בעולם המערבי, בביקורת פוסט-קולוניאליסטים - לא רק ביקורות על מדיניות קולוניאליסטית אלא גם על מעשי גזענות והגזעה, ונבחן את כתיבי ביקורת של הקהילה הלהט"בית והקוויירית. באמצעות דוגמאות אלו נבחן אם פעולת הביקורת ומעשה הביקורת מייצרים תנאים המאפשרים לנו לראות, לזהות או לחוות משהו שונה, דבר מה שלא זוהה עד כה ככזה. כלומר, נחקור את יכולתו של מעשה הביקורת לחשוף את מה שעד לחשיפתו נותר בלתי ניתן לחשיבה. וננסה לבחון את הביקורת הפוסט-פוסט-מודרנית ואת צורת הביקורת ואת פעולתה.

איך לשוחח; איך להכיר אדם אחר: סדנה בכתיבת ראיון

גב' ארנה קזין

קורס חובה

2 ש"ס, 2 נ"ז

מטרת הסדנה היא להעמיק את היכרותם של הסטודנטים עם הסוגות העיתונאיות-ספרותיות שנכנסות תחת הכותרת: **ראיון**.

הראיון, או השיחה עם דמות ידועה – בתחומי היצירה והחברה השונים – היא צורה עיתונאית שמאפשרת להעמיק בהיכרות עם דמות משפיעה, עם התפישות שלה, עם הדרך שעשתה כדי להגיע לעמדת ההשפעה. ראיון במיטבו מצליח לפזר דעות קדומות, להסיר תוויות ותגיות, לפרק מוסכמות, לגעת בדמות המסוימת שמאחורי הפרסונה המפורסמת. ראיון טוב עוזר לנו להבין כיצד יוצרים ובעלי השפעה סוללים את דרכם, מעצבים את דמותם ואת דרכם; בזכותו נוכל לדעת טוב יותר את האדם הידוע ולהבין טוב יותר את החברה שהצמיחה אותו.

הסטודנטים יכירו מגוון אפשרויות לכתיבת ראיונות: מגוון שניע בין הראיון המיידלי, בצורת שאלות ותשובות, דרך המונולוג, צורת כתיבה שמעלימה את השאלות ומשאירה את דברי המרואיין כרצף של סיפור או הרצאה, ועד לפסגת הכתיבה בשדה הראיונות: **רשימת הדיוקן**, שבה הראיון והתחקיר מומרים ליצירה בפרוזה, שמפיה חיים בדמות מורכבת – בחייה האישיים, במעשיה וברעיונותיה.

בסדנה נשאב השראה ממיטב הכתיבה בשלושת סוגי הראיון: שאלה-תשובה, המונולוג ורשימות הדיוקן. נתמקד בדיוקנאות של אמנים, כמו אלה של קלווין טומקנס "בניו יורקר", ובראיונות עם יוצרים מסוגים אחרים. הסטודנטים יתנסו בכתיבת ראיונות מידיים ומונולוגים – אבל עיקר הסדנה יהיה עבודה מעמיקה על רשימת דיוקן אחת.

תוך כדי עבודה הם ילמדו ללכת בעקבות הסקרנות, לשאול שאלות, לערוך תחקיר, לגשת למרואיין אחרי שלמדו כל מה שאפשר ללמוד עליו מחומרים מפורסמים, לשמור על כבוד המרואיין, לשאוף לדיוק ולנאמנות למידע מבוסס, להבחין ברקע של המרואיין – התקופה, המעמד, המוצא, הנסיבות הכלכליות והאחרות שבתוכם היא צמחה. יחד עם זאת, ילמדו הסטודנטים שהראיון הוא יצירה שלהם, ושעליהם לספר את הסיפור שלהם, מתוך זווית הראייה שלהם; את האופן שבו הם עצמם תופשים את הדמות המרואיין ואת דרכה בעולם.

אוצרות במבט ביקורתי*

נירת נלסון

2 ש"ס, 2 נ"ז

הקורס מציע מבט על שדה האוצרות לגונוניו, ודיון על האפשרויות שבפעולה האוצרותית. המפגש עם התערוכות בשטח, בזמן אמת, יאפשר לנו לבחון את כל מרכיבי התערוכה: מבחינה רעיונית - גיבוש הרעיון, ניסוח הקונספט, בחירת שם התערוכה, הטקסט המלווה אותה; ומבחינה טכנית - תפיסת החלל, תנאי ההצבה וכדומה. לשם כך בכל מפגש נבחן מקום ותערוכה אחת. לעיתים נפגש עם אוצרים/ות ואמנים/ות כדי לקבל מידע ולהכיר גישות שונות ממקור ראשון. במהלך הקורס נוכל לבחון את המכנים המשותפים ואת ההבדלים בין מוזיאונים, גלריות, יוזמות עצמאיות וחללי תצוגה אלטרנטיביים וכן בין תערוכות קבע לתערוכות מתחלפות; תערוכות קבוצתיות ותערוכות יחיד. נדון באופני הגילום של אידיאולוגיה במרחב ובמכלול החלטות האוצרותיות הנוגעות להבניית הרעיון האוצרי במדיומים השונים שבהם הוא מתממש. נעסוק בתפקיד המוזיאון במערך הציבורי ובמעמדו של האוצר כסוכן של רעיון.

*מרבית מהמפגשים יתקיימו בתל אביב

על תרבות ואמנות - על תרבות ועל ביקורת תרבות

ד"ר אריק גלסנר

סמינר סמסטרילי

4 ש"ס, 4 נ"ז

המילה "תרבות" (culture) היא אחת משתיים או שלוש המלים המורכבות ביותר בשפה האנגלית. כך פותח

התיאורטיקן ריימונד ויליאמס את הערך "culture" בספרו מ-1976 "keywords".

המסה של ריימונד ויליאמס - על שלוש ההגדרות השונות של מושג "התרבות" שכלולות בה - תהווה עוגן לקורס. אך מהלכו יהיה היסטורי באופיו. נצעד מהומירוס ועד ימינו - תוך גניבת הצצה אל עתיד אפשרי וכן הצצה לעבר הפרה-היסטורי, לשורשיה האבולוציוניים של "התרבות" - על מנת לבחון מובנים שונים של מושג התרבות לאורך ההיסטוריה.

בגישה ההיסטורית תעמוד כנר לרגלנו המסה המוקדמת של ניטשה "כיצד מועילה ומזיקה ההיסטוריה לחיים" שבה מציע ניטשה כיצד עלינו ללמוד מההיסטוריה לצורכי ההווה. כלומר, הצעידה ההיסטורית לא נועדה רק למען הרחבת הדעת אלא על מנת לבחון גישות שונות למושג "התרבות" לאורך ההיסטוריה ואת יעילותן בפיתרון בעיות שמעסיקות אותנו בזמננו.

בצד מושג "התרבות" נדון גם במושג-מוסד "ביקורת התרבות". שני המושגים קשורים ביניהם, כמובן; כל ביקורת תרבות רואה לנגד עיניה מושג מסוים רצוי של התרבות ומושג מסוים פסול שלה.

נדגים לאורך הקורס סוגים שונים של ביקורת תרבות הנובעים ממושגי התרבות השונים שייפרשו בקורס. לעתים ביקורת התרבות מצגיחה תפיסת עולם כוללת ולעתים היא טעם אסתטי מקומי באופיו. נדגים בקורס כמה סוגים שונים של ביקורת תרבות דרך טקסטים מרכזיים.

מתולדות האמנות לתרבות חזותית - שדות ומתודולוגיות

ד"ר נעמי מאירי- דן

קורס חובה

2 ש"ס, 2 נ"ז

היסטוריון האמנות ה"מודרניסטי" ידע את גבולות השדה שעליו הופקד, כשם שהיה אמון על הכלים המתודולוגיים שניתנו בידיו. תחומי התוכן הרלוונטיים לו התקיימו בגזרות המוגדרות היטב של הציור-פיסול-אדריכלות. זאת ועוד; ברב המחלקות לתולדות האמנות (בוודאי בישראל) לא העזו במשך שנים לעזוב את גבולותיה של "תרבות המערב".

מן הידועות, שבעשורים האחרונים נפרצו הגבולות, הן ככל שהדבר נוגע בשדה המחקר הן ככל שהוא נוגע במתודולוגיות המחקר. השיח ה"פוסטמודרניסטי", שהלך ונפתח לסוגיות רב-תחומיות ובינתחומיות, החל לכרוך תחת מטריית העל של "התרבות החזותית" את המדיה המסורתית של האמנות ה"גבוהה" ומדיה שונים של תרבות פופולרית (למן הקולנוע והקומיקס, עבור באופנה ועיצוב תעשייתי וכלה בגרפיטי, שערי מגזינים, ממשקים אינטראקטיביים ורשתות חברתיות). בהכרח, המחקר המתהווה בשדה החדש החל להידרש לסוגיות הנוגעות במתודולוגיות האות לו ובבסיסים התיאורטיים שעליהם הוא אמור להישען, כמו גם בשאלות שאותן עליו לשאול ובאופציית קיומן של פרשנויות שונות שהן פועל יוצא של תצורות שיח ווקהילות פרשניות מגוונות. וכך, בעוד

שלעתים נדמה כי הדיסציפלינה המסורתית של תולדות האמנות פושטת את הרגל, עולות ופורחות אופציות מחקר/ כתיבה חלופיות, הממירות מערכת קודים (שלא לומר, חוקים) אחת באחרת ומערערות זו על הלגיטימיות והרלוונטיות של זו.

קורס זה יבקש להציע אופציות שונות לקריאה של הדימוי החזותי (באשר הוא) לאורך של מתודולוגיות מגוונות. המקרים המרתקים הם אלו שמייצרים הצרחה (או שילוב) בין מושאי המחקר לבין תחומי דעת, דרכי התבוננות ודיסציפלינות שונים (למשל, שימוש בכלים של מדעי החברה, ובעיקר תקשורת וסוציולוגיה, לצורך ניתוח יצירות אמנות ו/או שימוש במתודולוגיה המסורתית של תולדות האמנות לצורך ניתוח דימויים פופולריים). כמו כן, נידרש במהלכו של הקורס לסוגיות ספציפיות העומדות מאחורי הבחירה במושאי מחקר מסוימים ו/או בשיטות מחקר מסוימות. למשל:

- מה עומד מאחורי זניחתם של מושאי מחקר מסוימים והעדפה של חדשים על פניהם?
- מה תפקידו של החוקר (היסטוריון אמנות, פילוסוף/אסתטיקן, מבקר תרבות, אוצר, יוצר ועוד) בהגדרת הקאנון ובהמרת קאנון אחד באחרים?
- מה מקומם ותפקידם של תצורות שיח חדשות וקהילות פרשניות שונות בחקר העבר/ הדימוי?
- מה בין שימת הדגש על "אתר היצור" (או "כוונת המחבר") לבין שימת הדגש על "אתר ההפצה/צריכה" (או "המבט")?
- מה בין מחקר היסטורי לביקורת ובין טקסט אקדמי לטקסט אישי?
- מה מקומן של אופנויות (modalities) כתיבה שונות (אקדמיות, אוצרותיות, מסאיות, אישיות וכו') ו/או פלטפורמות כתיבה שונות (כתבי עת מדעיים, קטלוגים של מוזיאונים, בלוגים וכו') בשיח התרבות החזותית?

לכותבי תזה:

סדנא לכתיבת הצעת תזה פרופ' אשר סלה ד"ר ליאת פרידמן

בקורס זה יקבלו הסטודנטים/ות הדרכה מעשית לכתיבת טקסט בהתאם לעקרונות בהירות, עומק, לכידות ומקוריות, המקובלים במסגרות אקדמיות העוסקות במדעי הרוח, עיצוב ואומנות, החל משלב בחירת הנושא וחיפוש מקורות רלוונטיים ועד גיבוש עבודה סופית המוכנה להגשה, עם הערות שוליים וביבליוגרפיה.

זהו לא רק תרגיל הכרחי בכל תהליך לימודי, אלא גם ניסיון חשוב בהבנת התקשורת הטקסטואלית. לכן, מאחר שהתפיסות לגבי מה נחשב ומה שאינו נחשב אקדמי, תלויות בהקשרים היסטוריים ומקצועיים שונים, נדון במהלך הקורס בסוגיות אפיסטמולוגיות בהתפתחות מדעי הרוח בתרבות המערב מאז הרנסנס ונבחן שאלות הקשורות למשמעות מושגי יסוד כמו טקסט, מחקר ומתודה. במיוחד יודגש נושא המחקר באמצעות האינטרנט על כל היבטיו החיוביים והבעייתיים.

דגש מיוחד יושם על הסוגיות הייחודיות הקשורות לכתיבה בתחום האומנות והעיצוב בהסתמך על דוגמאות כתיבה מאת אמנים מעצבים ועל ביקורת האומנות והעיצוב, וזאת על מנת לבדוק את טיב הקשר בין תקשורת חזותית לבין תקשורת טקסטואלית. במהלך הקורס ישולבו מפגשים קבוצתיים עם מפגשים אישיים עם כל סטודנט וסטודנטית על עבודתו/ה או פרויקט מחקרי.

למגמת כתיבה ביקורתית:

פרויקט גמר "פוסט פוסט" 6 נ"ז

ד"ר אריק גלסנר, ארנה קזין

המילה "תרבות" היא מילה מורכבת להפליא. כפי שמציין ריימונד וויליאמס (Raymond Williams), אחד מחוקריו המובהקים של מושג ה"תרבות", אלה הן שלוש משמעויותיה העיקריות של המילה "Culture" (שתורגמה לעברית כ"תרבות" מהשפות האירופאיות):

1. תהליך התפתחות כללי שעוברת האנושות לאורך הדורות, שמשוחזר גם בגידולו וחינוכו של כל תינוק אנושי. "תרבות" במובן זה היא ניגודו של ה"טבע".
2. השם שניתן למכלול הערכים, הנורמות, הטקסים והסמלים שמשותף לקבוצת אנשים מסוימת ("התרבות הישראלית", "התרבות הרומית", "תרבות המועדונים" וכו').
3. השם שניתן לכלל ענפי האמנות השונים, כגון: פיסול, תיאטרון, ספרות, קולנוע, ציור וכדומה.

וויליאמס מדגיש כי חשוב להכיר את שלוש המשמעויות הללו לא רק כשלעצמן, אלא יש לזכור שהמשמעויות השונות מקיימות ביניהן יחסי גומלין מורכבים (למשל: האם הציור שנוצר בחברה מסוימת מבטא או אמור לבטא את ייחודה בקבוצה? האם ספרות מפותחת בחברה מצביעה על ריחוקה מהטבע, והאם ריחוק כזה רצוי בכלל?).

מגזין הסטודנטים והסטודנטיות של התכנית לתואר שני במדיניות ותיאוריה של האמנויות ב"בצלאל" נועד להוות במה מעניינת וחיה לכתיבה על תרבות במובן הרחב ביותר של המילה, כלומר בשלושת המובנים שהגדיר ויליאמס. הכתיבה במגזין תהיה בעלת אופי מסאי גמיש, נגיש לקוראת המשכיחה ולא רק לקהל מומחים, אבל תקפיד על הצגת טיעונים מדויקת, מנומקת ובהירה, ועל מסירת מידע רחב ובדוק. המסות במגזין תעסוקנה בשלל נושאים, ביניהם:

- כתיבה על תחומי האמנויות השונים
  - ביקורות של יצירות אמנות
  - כתיבה מעמיקה על תרבות פופולרית
  - כתיבה על נושאים שבקו התפר שבין חברה, כלכלה, פוליטיקה – ותרבות
  - כתיבה על התרבות הישראלית, והיחסים בין החברה הישראלית לבין האמנות שנוצרת בתוכה
  - כתיבה על הוגים וכן כתיבתה של הגות מקורית
  - כתיבה על החיים האינטלקטואליים בכלל ועל חיי הסטודנטים/ות בפרט
- המשתתפים בפרויקט הגמר ב"פוסט פוסט" יעבדו על כתיבת שני טקסטים במרוצת השנה שייועדו לאתר. האחד הוא טקסט של ביקורת על יצירה/ות אמנות והשני הוא מסה (אישית או לא-אישית) יסודית ומנוסחת היטב. הטקסטים ייכתבו בליווי עריכתי של ד"ר אריק גלסנר וארנה קזין.

למגמת אוצרות:

פרויקט גמר תערוכה De Facto ד"ר טל בן צבי, אילנית קונופני (ע.הוראה והנחייה) שנתי, 6 נ"ז

בקורס נתרגל את העשייה האוצרותית הלכה למעשה. בהמשך לקורס מקדים בו המשתתפים/ות נסחו קונספט התחלתי לתערוכה והחלו בפיתוח עבודת מחקר, במהלך השנה הקרובה הקבוצה תתנסה יחד בשלבים השונים הכרוכים בהוצאת התערוכה אל הפועל: העמקת המחקר סביב רעיון התערוכה; בחירת האמנים/ות שיטלו בה חלק וקיום ראיונות עמסון, ניסוח ההצעה האוצרותית, כתיבת הטקסטים הנלווים ותכנון ההצבה והעיצוב בחלל. במקביל, הקבוצה תתנסה בצדדים הלוגיסטיים של הקמת תערוכה: בניית תקציב ולו"ז, גיוס כספים, הפקה והקמת התערוכה, יחס"צ ועבודה מול אמצעי התקשורת. העבודה על התערוכה היא קבוצתית תוך התנסות בתפקידים השונים באופן אישי. הקורס יעודד חשיבה אינדיבידואלית לצד פיתוח וקידום רעיונות באופן שיתופי.

לימודי בחירה – לימודי הבחירה פתוחים לשתי המגמות

על סטודנט/ות במסלול מחקרי לבחור קורס בחירה 1
על סטודנט/ות במסלול שאינו מחקרי לבחור 3 קורסי בחירה

סמסטר א'

פרקטיקות אוצרותיות

נרית נלסון

קורס בחירה

2 ש"ס, 2 נ"ז

הקורס יבחן סוגיות עכשוויות באוצרות, ויציע לסטודנטים הן תשתית טקסטואלית והן תשתית פרקטית. במהלך הקורס ננתח את התיאוריות השונות על מקרי מבחן של תערוכות שונות מהארץ ומהעולם. חלק ראשון: מבוא הסטורי- חיבור כלכלי וטכנולוגי שמסביר את ההלימה בין פיתוחים טכנולוגיים, שגשוג כלכלי ועמדות פוליטיות בעולם ביחס לפיתוחו של מעשה האוצרות. תערוכות אינטימיות לעומת תערוכות ענק כמו ביאנלות ודוקומנטות, יצירה במרחב הציבורי ועד לביטויי התנגדות בחללי תצוגה ציבוריים. חלק שני: פיתוח של כלים תיאורטיים (ולא תיאוריים) לדיון על אמנות. נדון ונסביר כמה גישות של אוצרים/ות כיום. נעיין בטקסטים ובגישות שנוסחו בביאנלות ובדוקומנטות ספציפיות, עיסוק בשאלות של היררכיה בחלל, מי הוא הצופה ואיך מתייחסים אליו, מהי התייחסות לצופה מול משתתף, סוגסטיביות דרך הבנייה מרחבית וכן שאלות של ביקורת חברתית דרך גבולות השיח וגבולות החלל.

המפות הסמויות מעין: בין מיפוי, אמנות, זכרון וביקורת

פרופ' ענת קציר, ד"ר ליאת פרידמן

2 ש"ס, 2 נ"ז

שוטטות במרחבים מוכרים, זכרונות עם ניחוחות מובחנים, ייצוגים של מציאות ומפות קוגניטיביות... אלו רק חלק מהמרכיבים של החוויה האנושית. קורס זה מבקש לשלב יחד ייצוגים ויזואליים של המרחב האנושי עם ניתוח החוויה של הימצאות במרחב. על פי התפיסה הרווחת, מפה היא כלי ומולך שקוף של אינפורמציה נייטרלית ו"אובייקטיבית". המחקר האקדמי בעשורים האחרונים בוחן את המפה ככלי החושף את הבחירות, ההעדפות, ההשמטות, התוספות וההשפעות הקונטקסטואליות – אלו מעצבות את צורתו ותכניו של המוצר הסופי. המפה מייצגת לא רק את המרחב בו אנו חיים/יות אלא גם ובעיקר את נקודת המבט, הערכים ותפיסת העולם של יוצריה ויוצרותיה. לעומת זאת, מפות מנטליות נוצרות על בסיס הדימוי המנטלי שיש לאינדיבידואל/ית. במפה מנטלית ואינדיבידואלית, הדימוי הגיאוגרפי מעוות ומייצג את המרכיבים המשמעותיים לאדם או לאשה ספציפיים: חוויות, זיכרונות, תשוקות ותיקונים. מיפוי מנטלי היא מתודולוגיה חשובה במחקר הפסיכו-גיאוגרפי. זהו המשך ישיר לתיאוריה ולפרקטיקה של הסיטואציוניסטים Situationists, הרואה במיפוי מתודולוגיה ביקורתית שיכולה לשנות תפיסות, לעורר ביקורת, לאפשר רפלקציה ואף לעצב קביעות מדיניות. מהו, אם כן, זיכרון של מרחב? כיצד ניתן לחקור את הזיכרון המרחבי ולהבין את האמצעים שהמערכת הקוגניטיבית מפעילה כדי לשמר את החלל סביבנו. מהם המדדים שמערכת העצבים משמרת? מהו זיכרון? ומהם תהליכי ההזכרות? מהו דימיון? מה ניתן ליצור ומה חומק מיצוג? נעסוק בפילוסופיה של זיכרון ומיפוי, במחקר קוגניטיבי של זיכרון והתמצאות במרחב, במפות ובסוגי האינפורמציה שהן מספקות, בארכיונים ובמודלים דיגיטליים. הקורס ישלב בין תיאוריה לבין תרגילים מעשיים שיציעו ייצוג אלטרנטיבי של המרחב ומיפוי סובייקטיבי המבוסס על זיכרונות.

סוגיות בפילוסופיה של טכנולוגיה

ד"ר גלית ולנר

קורס בחירה

היקף: 2 ש"ש

2 ש"ס, 2 נ"ז

טכנולוגיות עוטפות אותנו לכל אשר נפנה. הן לא רק מסייעות לנו בפעולות שונות, אלא גם מכתבות כיצד אנו נעים בעולם, מתקשרים זה עם זה, מחליטים, חושבים, בקיצור – טכנולוגיות מעצבות עבורנו תפישת עולם. מהי תפישת עולם זו היא שאלת המפתח של פילוסופיה של טכנולוגיה.

בקורס נבחן סוגיות בפילוסופיה של טכנולוגיה, בדגש על טכנולוגיות דיגיטליות, באמצעות טכנולוגיות עכשוויות, כגון רובוטים, מכוניות אוטונומיות, אינטרנט-של-דברים, טלפונים ניידים, סנסורים, ועוד. המפגשים הראשוניים יוקדשו לאבולוציה הטכנולוגית מכלים למכונות, וממכונות לטכנולוגיות מרושתות. לאחר מכן נדון ביחסים השונים בין בני אדם לטכנולוגיות באשר הן, תוך שימת דגש על סוג היחסים החדש והאינטנסיבי שנוצר עם כניסת טכנולוגיות דיגיטליות לחיי היומיום. כל אלו יהוו מצע להבנת אתיקה של טכנולוגיה, תפישת מציאות, וסוגיות של רצון ומחשבה מקורית בסביבה של טכנולוגיות חכמות.

קטלוגים

ד"ר טל בן צבי

קורס בחירה

2 ש"ס, 2 נ"ז

עיצוב ספרי אמנות וקטלוגים נחשב לאחד התחומים הנחשבים של עולם העיצוב, והוצאת קטלוג מודפס עדין נתפסת כתו איכות בקרב אמנים, מעצבים, אוצרים ומנהלי מוסדות תרבות. אולם, דווקא בעידן הדיגיטלי שמאפשר הפצה רבה יותר של ידע, יש מקום לשאול מהו תפקידו של הקטלוג המודפס והאם הוא אכן משיג אותו?

נעסוק באופן בו עוצב התפקיד ההיסטורי של הקטלוג בתיקוף והענקת ערך לאובייקט האמנותי. איך התפתחו הטקסטים המלווים את האובייקט האמנותי מהקטלוגים של אוספי האמנות הגדולים במאות הקודמות עד לקטלוגים של רטרופקטיבות ותערוכות נושא רחבות הקף כיום בתחומי האמנות העיצוב והאדריכלות.

נבדוק מהן הנחות היסוד שעיצבו את הפורמט הקטלוגי המוכר בשדה האמנות לעומת שדות תרבותיים אחרים. באיזה אופן ניתן כיום בעידן הדיגיטלי לתקף, להעניק ערך, להעניק הון סימבולי וממשי לאובייקט אמנותי, לפרש, לתווך בטקסטים את המרחב המוזיאלי במאה ה-21 וכל זאת בפורמט קטלוגי.

נבחן את האופן בו הקטלוג שהוא רק "תיעוד" של מה שהתרחש בחלל התערוכה וזה שנשאר לאחר סגירת התערוכה משקף את חללי התצוגה בתערוכות האמנות העיצוב והאדריכלות. בהמשך לכך נבחן האם הקטלוג המודפס עדין רלוונטי ליצירה האמנותית שחלקה הגדול בווידיאו ארט, מיצב, מיצג ועבודות סאונד. ואיזה פורמטים אלטרנטיביים התפתחו לתיעוד התערוכות והענקת החוויה המוזיאלית.

בנוסף, במהלך הקורס נקרא מאמרים מתוך קטלוגים, נבחן פורמטים שונים של קטלוגים ושל כתיבה, ונבחן תיאוריות מרכזיות העוסקות בעיצוב קטלוגים ובכתיבה "פופולרית" על אמנות ועיצוב. כמו כן, נכיר דמויות מפתח שקשורות לתחום בעולם הקטלוגים המקומי - כותבים, עורכים ומעצבים.

הריסות: מלנכוליה, פנטזיה ופוליטיקה

ד"ר אריאל הנדל

קורס בחירה

2 ש"ס, 2 נ"ז

הריסות - כשם עצם וכשם פעולה - הן חלק בלתי נפרד מהנוף המקומי והגלובלי. כשרידים ארכאולוגיים, כעקבות למלחמה ונישול או כצלקות עירוניות של התפררות והזנחה, הריסות נעות בין קונקרטיבות של תהליכים טבעיים ומעשי ידי אדם ובין סמלים רבי עוצמה למלנכוליה מחד גיסא ולפנטזיה מאידך גיסא. הקורס יעסוק בהריסות מקומיות וגלובליות. נחקור עם ולטר בנימין את ההריסות כייצוג למערב ועם אדוארד סעיד את ההריסות כייצוג למזרח. נבחן כיצד הריסות מיוצגות באמנות ובספרות, איך מצלמים הריסות וכיצד כותבים עליהן. נשאל מה בין הריסות של מונומנטים להריסות של יומיום, אילו הריסות אנו רואים ולאילו אנו עיוורים. נעמוד על הקשר בין הכלכלה הקפיטליסטית לפרקטיקות של הריסה ובינוי ונתח את העיר כפלימפססט של שכבות הנכתבות זו על גבי זו. לבסוף נבחן את אפשרותה של תקווה בין החורבות: כיצד הן מאפשרות לנו לחשוב מחדש את עצמנו ואת הזמן שבו אנו חיים וכיצד הן מייצרות פעולה אזרחית של זיכרון ושל שינוי.

סמסטר ב'

ההיסטוריה של התערוכות

ד"ר רועי ברנד

2 ש"ס, 2 נ"ז

התערוכה היא כיום המדיום המרכזי של עולם האמנות. אמנים ואוצרים עכשוויים מייצרים תערוכות מעבר לאוסף של עבודות עצמאיות; והקהל חווה אמנות במקום, בזמן, ובקונטקסט מושגי מסוים שמייצר מכלול התנסותי אחד. התערוכה היא מעשה אמנות קולקטיבי שכולל אמנים, אוצרים, מעצבים, כותבים, עורכים, מפיקים, אספנים, כלי תקשורת, מוזיאונים, שוק וקהל רחב. בשיעור זה נתרכז בתערוכות ששינו את חוקי המשחק—כאלה שהפורמט של התערוכה התגלה והשתנה בעקבותן ונסקור את התערוכות החשובות ביותר מהסלונים, דרך הירידים הבינלאומיים ועד לביאנלות.

ביקורת, פרשנות ומה שבניהן

ד"ר אשר סלה

2 ש"ס, 2 נ"ז

נקיטת עמדה לגבי יצירת אמנות משמעותה – שיפוט אסתטי, מוסרי ופוליטי, אך בראש ובראשונה פעולה ההרמנויטית. ההרמנויטיקה היא תורת הפרשנות על פי שמו של האל הרמס שבמיתולוגיה היוונית המופקד על העברת מסרים אלוהיים. בעוד שבעת העתיקה ובימי הביניים ההרמנויטיקה הייתה האומנות של פרשנות הטקסטים הקדושים והמשפטיים, בעקבות תרומתם של הוגים במאה ה-19 וה-20 כגון דילטיי, הידגר וגדמר נהוג לראות בכל תפיסתנו את העולם פעולה הרמנויטית. בקורת, תרגום ופרשנות הן כולן פעולות הרמנויטיות. במסגרת התאוריות ההרמנויטיות החדשות ביותר ננסה להגדיר את מושג הפרשנות בתחום האומנות החזותית ואת הפרקסיס של הביקורת. הביקורת, בשונה מפרשנות טקסטואלית מסורתית, הינה גם פעולה פרפורמטיבית, כלומר עשייה שמאפשרת לאמנות לממש את הפוטנציאל שלה ליצירת שינוי חברתי וליצירת מהפך לשוני. פעולה פרפורמטיבית זו עלינו לנתח במסגרת היסטורית של צריכת אמנות, של שיווק, של טעמים ושל אופנות. במהלך הקורס נבחן טיפולוגיות ואסכולות שונות של ביקורת אמנות בחמישים השנים האחרונות

האלביתי של פרויד - סדנת קריאה לקראת פרויקט אמנותי/אוצרותי

ד"ר יצחק בנימיני

2 ש"ס, 2 נ"ז

בקורס נתעכב על קריאה צמודה במסתו של זיגמונד פרויד "האלביתי" (המעיק, המבהיל, המבעית). בעקבות הקריאה נברר עד כמה המושג מצליח להסביר תופעות באמנות, בתרבות ובקולנוע של המאות ה-20 וה-21. נעמיק את הקריאה שלנו באמצעות עיון בכתבי ז'אק לאקאן. סדנת הקריאה הזו מטרתה העיקרית להעניק לתלמידות ולתלמידים אפשרות לפתח את חשיבתם ועשייתם הביקורתית ביחס לאמנות ולאוצרות מתוך מרחב המחשבה הפרוידיאני הסבוך של האלביתי. התקווה היא שכלי העבודה התיאורטי שמיובא מפרויד ולאקאן יאפשר גם לתלמידות ולתלמידים לנסח לעצמם את הפרויקט האמנותי או האוצרותי שבו הם עוסקים ואת מתחי הגבול האלביתי בתוך הפרויקטים שלהם.